

Дончо Цончев

Мартеница

Първо ръмеше дъжд, после по стъклото затропаха, леки и бели, мънички топчета (като че някой там горе дробеше парче стиропор) и кога-то Марта се наведе над „Малкия принц“ и над себе си – за хиляден път, – та после унесено дигна глава, във въздуха се въртяха много разкошни парцали от сняг.

Тя обичаше месеца, който започваше от утре, не само защото носеше същото име. Не само защото и той – като нея – бе женски. Някъде далече в късното ѝ детство – да кажем преди трийсет и осем такива „марти“ – беше се случило нещо завинаги, нещо неясно, единствено, чудно, пълно с уплаха и пак така с много разкошни парцали от сняг, които танцуваха заедно с китените, копринените бяло-червени черешки в ръката ѝ, а тя, като не знаеше какво е това, което се е случило с нея, скачаше в сладостна уплаха, пееше и дирижираше всичко наоколо.

После я разглези (защото имаха пари и тя им беше едничка), макар заедно с разглеждането малката Марта да беше получила знания, възпитание и онзи строй на нервите си за възприятия и реакции, с който открай време се отличават аристократите.

После се разболя, после се омъжи. После той държа ужасно много речи, че на всяка цена иска деца, а тя, като не можеше да се защити от естественото му право, нито да се извини, че не може да ражда, мълчеше и мълчеше – докато отново се разболя.

Разводът мина лесно – след правната дума „взаимно“ (която беше натъпкана с толкова много раздяла) всъщност трябваше да се добави: „облекчение“. Дори сега – отново сама – трийсетгодишната Марта успя да си вземе от живота онова, което (отдавна подозираше) се полага на всеки. Свободна жена. Сама печели и се гледа сама. Силна. Много образована, с маниери. Интелектуалка с цигара, на чаша кафе. Разходката до леглото много по-лесна от тази до Витоша (в събота и неделя, моля: ти се, с „простаците“). Умен съветник в бизнеса на всеки издигнат приятел. Обърни-лодка, естествено, без предразсъдъци и сантименти. Един ироничен поставяч на обективни оценки. Чисто днешен тип: жената-мъж.

Това ли беше силата на живота? Прословутата средна възраст? Наричателната Балзакова трийсетгодишница?

„Аз съм мома англичанка“ – веднъж изпя един иначе мрачен тип архитект, намигна ѝ безцеремонно и я заведе в ателието си.

„Я свари пет-шест яйца да хапнем – каза той още щом влязоха. – Ей ги там на прозореца.“

Марта послушно изпълни нареждането, макар много да ѝ се искаше то да бъде молба.

„Сега едно кафе – каза архитектът веднага след като се нахрани. – Сладко да бъде, точно за такъв тиквеник като мене.“

Марта отново се разшета, като автомат. С кафето архитектът започна да пие коняк и да ѝ говори за проектите си (това беше предлогът да дойдат тук, а Марта работеше като юристконсулт в същото предприятие), викаше архитектът, ръкомахаше и ругаеше – страстно разпален. Когато се умори, покани я да вечерят. Без да я докосне с пръст, той я изведе от ателието и докато тя вечеря, изпи още три коняка, разнежи се и ѝ обеща някога пак да я повика в ателието, да му го изчисти.

„Видя ли колко е мръсно?“ – попита той дрезгаво, като я изпрашаше.

„Да“ – каза Марта и за пръв път от много години изпита онова удивително и безименно чувство; да се излееш половината в радостни сълзи.

Тя живя няколко години с него (влюбена до полуда) и едва тогава откри (един прекрасен ден архитектът замина за Африка и повече не се върна), че следващите думи на смешно старомодната песен „Аз съм мома англичанка“ съдържат великата и проста истина за жената.

Думите: „родена за любов“.

Каква любов? Всички си отиваха. Всичко, до което се докоснеш, с течение на малко време се превръщаше в прах.

Другите имаха деца след любовта и тези деца (о, сигурно много по-важно нещо от бащите) се превръщаха постепенно в прекрасни девойки, в красиви юноши, в мъже, жени – народ, който съставлява света. По същия начин постъпваха следващите (самите тези деца), така се раждаше и следващият свят след тях, и все така – прахът (от другите!) бе побеждаван.

Много пъти се бе канила да си вземе дете. Да си избере едно от тези домове, да го отгледа, да го възпита... Все нещо се случваше да отложи. Все нещо се случваше да си обещае, но – временно – да се откаже. Веднъж дори отиде решена – сто и двайсет километра пътува с влак, но когато видя сградата и децата, които си играеха в двора, седна на една пейка, мисли два часа унила и си купи само един билет за връщането. Може би по-добре ще е, ако се омъжи за някой, който има дете. Може би... Три дни след пътуването е влака се разболя – този път толкова лошо, че единствената ѝ мисъл беше: „Само да оживея!“

Тя оживя. Доктор Савов (без когото до този момент светът и животът бяха напълно невъзможни) направи някакви чудеса и ето – месец по-късно Марта седи у дома си и зяпа снежинките през прозореца. Пред

нея „Малкият принц“. През страниците му – които знаеше наизуст и сега само гледаше, а не четеше – целият ѝ живот на една общителна и приятна самотница.

Толкова ли е един живот? Господи, защо човек се ражда?

Противно на отдавна установената си природа, Марта бутна любимата книжка небрежно, стана и се облече бързо.

Излезе и тръгна сред приказните снежинки, задъха се, усети решителност, а веднага след това и бодрост, заслуша се в това само ней познато „хруп-хруп-хруп...“ под краката ѝ.

Марта спря пред първия павилион, който зърна, и купи пет мартеници.

Едни бяло-червени черешки за себе си.

Едно смешно шарено коте с пискюлчета, което сложи в плик, написа отгоре: „Конго, Киншаса, посткутия 555, арх. Староселски, подател Марта“ – и отиде до пощата да го изпрати.

Един космат мечок за доктор Савов.

Два чифта „Пижо и Пенда“ – за децата на единствената ѝ приятелка, останала като скала (Ваня, и „скала“, моля ти се – тъй дребничка и винаги разтреперана от една крехка усмивка), останала единствено Ваня – през годините и толкова усложнените прости неща на живота.

След пощата (разписката шумна в ръката ѝ като лист, неволно откъснат от гробище) Марта се запъти енергично към Ваня. Те бяха в къщи – и Ваня, и мъжът ѝ, и децата. Зарадваха ѝ се, пиха кафе – всичко протече, както обикновено. Но децата не подскочиха до тавана от скъпите мартеници на леля Марта. Те имаха свои. Обикновени, ситни „жълдчета“, които подскачаха на якичките им като живи. И – това е всичко, разбира се, бяха им купени от мама.

Останаха доктор Савов и тя. Десет минути след като излезе от Ваня (стиснати зъби, „хруп-хруп-хруп“ – като тик вътре в душата ѝ), беше пред болницата.

Портиерът я поздрави и се усмихна. (Имаше един милион такива познати.) Една сестра ѝ каза, че изглежда отлично (все едно нищо, че сега Марта изглеждаше като изрязана от картон), друга ѝ стисна ръката. Преди чакащите, чукна формално на вратата и влезе при доктор Савов.

– О! – каза той искрено радостен.

– Добър ден – каза тя.

На ревера на престилката му се люлееха два дълги копринени пискула – може би по-дълги от педя. Бял и червен. Бял, като памуците,

които Марта смътно помнеше в ръцете на този човек, надвесен над нея, и червен – като кръвта ѝ, която те отнасяха в кофата.

– Как сме? – попита докторът колкото зарадван от неочакваната визита, толкова и притеснен от прекъсването на работата му с пациента.

Никакъв рунтав мечок не беше той, тя само си измисляше. Една трепетлика бе той – стокилограмовият спортсмен в бяла престилка. Огромен ствол с един милион листа по него, които щяха да спрат да потреперват от радостите, страданията, надеждите, отчаянията, злото, доброто и всичкото из въздуха, който избистря и мъти живота само когато едно неизбежно „трас!“ оповести кротко и ясно, че туй е то сбогомът, туй е то откъсването от яките корени и ето – стволът с грохот ще се отмести от вечната пътека на живите, та да направи място на други, бъкащи с любовта, още по-живи и от него.

– Отлично – каза Марта. – Всичко е о'кей. Минавах наблизко и се отбих да ти донеса мартеница.

Той взе мечока от ръката ѝ, погледна я с най-милите си очи (които при него бяха и професия), та каза:

– Марта... Мартеница... Само ти можеш да го измислиш толкоз на място.

Мечокът имаше игла, доктор Савов се огледа и го забодя на календара зад гърба си. Като се обръщаше отново към нея, огромните пискюли на ревера му (как разкошно разцъфтяват дебелите стволоче с нежни листа), да, пискюлите на ревера му се люлееха...

– Не искам да ти преча – каза Марта. – Довиждане.

– Обади се! – каза искрено доктор Савов.

– Непременно – каза тя, като ръката и избърза с вратата и едно „но“ от опашката на думата си остана само за нея.

След болницата Марта влезе в първата закусувалня и изпи едно кафе. Права – като в чакалня. Две цигарги изпуши с него. Третата смачка почти цяла, плати с голям бакшиш и бързо излезе.

Тя купи четиридесет и три мартеници от най-близкия павилион. Взех такси и каза адреса на най-близкия от *онези* домове. Когато стигнаха, даде голям бакшиш и на шофьора.

– Какво обичате, другарко? – любезно я попита възрастният, кротък човек с престилка, на когото тя се представи.

– Ами... нищо особено – каза Марта. – Нося за децата мартеници. Имам... някакъв повод. За здраве. Може ли да им ги раздам?

Човекът с престилката въздъхна незабележимо – като че ли нещо видимо излезе от него и го обвини в светлина.

– Другарко... – тихо каза той. – Не знам... какво да кажа. Толкова години съм тука... Елате, елате! Заповядайте!

Той я заведе при децата. Те бяха по-малко от четиридесет и три и за някои имаше по две мартеници. Настана боричкане, смехория – гласът на Марта се извиси.

– Всички ли имат сега? – попита тя накрая.

– Да-а-а! – извикаха децата.

Тя ги огледа и забеляза едно момче, което мълчеше. То беше русо и ужасно слабо – изглежда, костите му толкова бързаха да го направят мъж, та щяха да му пробият кожата.

– А ти? – попита го Марта.

– Какво аз? – направо грубо я попита и момчето.

– Как какво? – зададе третия въпрос от диалога дарителката на мартеници и с решителна крачка отиде при него. – Каквото на всеки, разбира се, и на теб.

Момчето се изчерви силно.

Марта разрови чантата си и откри, че са останали пет мартеници.

– Пет – каза тя. – Последен си, но пък за тебе са пет. А, не. Чакай. За тебе са четири, защото едната си е за мен.

Докато окачваше четирите мартеници на момчето – дългокрако и мълчаливо като щъркел, – Марта изгърва шала си и побелялата ѝ коса потече по рамото му.

– Каква мартеница! – тихо каза човекът с престилката.

– Коя? – попита Марта. – Всичките горе-долу са еднакви.

– Не, нищо – каза човекът. – Аз не за това. Аз си измислям. Нищо, нищо.

Все тъй заливан в нежна светлина, която извираше от самия него, човекът – прекарал половината от живота си между самотни момиченца и момченца – наистина беше видял една великолепно, жива мартеница, – която тайно си подари и която дълго щеше да помни.

Червеното – бузите на момчето.

Бялото – косата на тази жена.

КРАЙ

© Дончо Цончев

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3526>]